

Individuální analýza rozhovoru

V našem projektu „Jak se žije lidem na podpoře“ jsme se soustředili na absolventy vysokých nebo středních škol, kteří byli v uplynulých dvanácti měsících alespoň určitou dobu nezaměstnaní, ale v době rozhovoru již měli znovu zaměstnání. Nejvíce nás zajímalo, jaké strategie používali naši komunikační partneři pro to, aby znovu našli práci. Toto byl jeden z hlavních okruhů našeho zájmu. Další okruhy byly následující: jak komunikační partneři hodnotí období své nezaměstnanosti; jak je v té době ovlivňovala rodina, vrstevníci a formální instituce (především úřad práce); jak prožívali období nezaměstnanosti; co se v jejich životě změnilo, když se stali nezaměstnanými a následně co se změnilo, když opět získali práci.

Moje komunikační partnerka absolvovala střední školu pouze s vyučením v oboru manipulát poštovního provozu a přepravy. Už v době studia si byla jistá tím, že v tomto oboru pracovat nechce a nebude, a proto následně absolvovala ještě roční nástavbový dálkový kurz, ze kterého získala výuční list prodavačky. Je jí 23 let, od absolvování školy byla několikrát nezaměstnaná, žije v malém městě blízko Brna a bydlí v rodinném domku společně s rodiči.

Při rozhovoru s komunikační partnerkou i v následné analýze se soustředím na získání odpovědí na hlavní okruhy otázek, jak jsou načrtnuty výše. Protože při vedení rozhovoru jsem nedokázala sledovat logickou a souvislou linii, tak jsem následně musela odpovědi na hlavní tematické okruhy hledat v přepisu rozhovoru na přeskáčku, některé věci se tam mnohokrát opakovaly, na jiné otázky bylo vůbec složité najít odpovědi, což nebylo dáno neochotou mé komunikační partnerky, jako spíše tím, že jsem nedokázala v průběhu rozhovoru sledovat, zda jsem již získala v dostatečném rozsahu odpovědi na to, co jsem potřebovala. Nebyla jsem schopna vést rozhovor tak, abych logicky přecházela od jednoho tematického okruhu k dalšímu, takže se mi všechny okruhy roztříštily do změní otázek, které prostupovaly celým rozhovorem, a následně jsem z odpovědí na ně musela skládat názory mé komunikační partnerky na jednotlivé tematické okruhy. Nezaznamenala jsem však, že by mi komunikační partnerka nechtěla na některou otázku odpovědět nebo se záměrně snažila od něčeho uhnout.

První tematický okruh, který budu analyzovat, je to, jak moje komunikační partnerka hodnotila své období nezaměstnanosti. Ukázalo se, že ho nehodnotila negativně, ale spíše pozitivně. Nezaměstnanou se stala v létě a podle jejích vlastních slov byly první letní měsíce bez práce velmi příjemné.

... ty letní měsíce byly takový velice příjemný, když jsem nemusela se honit do práce... ..nějak mě to nedělalo potíže vůbec, psychickou.

Určitě to bylo dáno také tím, že žije u rodičů a proto nemá vlastní výdaje na bydlení a na další záležitosti, které by musela platit, kdyby bydlela samostatně, a také tím, že v létě občas měla kromě dávek v nezaměstnanosti nějaké brigády, které představovaly další zdroj příjmů.

Celkově období nezaměstnanosti jako životní zkušenost, která se jí může ještě někdy hodit.

... už jsem to po několika letech absolvovala tady tu nezaměstnanost. Takže to na mě nějak nezanechává nějaký stopy, to ne. Spíš akorát už pak člověk ví, když si hledá práci na co si dávat bacha a takový. Že to je spíš takový

zkušenosti, který si myslím, že nebudou k zahazení, protože... fakt téma zkušenostma, co todle, různějma, co jsem si prošla, tak... to mě zůstane, to si budu pamatovat a příště zas kdyby něco, tak budu vědět...

Druhý tematický okruh, který jsme si vytkly, bylo to, jaký vliv měly na naše komunikační partnery v období nezaměstnanosti rodina, vrstevníci a formální instituce. Celkově lze říct, že moje komunikační partnerka jim nepřikládala žádný význam: nijak ji neovlivňovali ani vrstevníci, ani rodina, ani partner, ani formální instituce. Rodina a vrstevníci po jejím několikátém období nezaměstnanosti překládali, že si zase nějakou práci najde, a zřejmě po předchozích zkušenostech s ní raději „nechali věcem volný průběh“.

Jako že jsem párkrát nezaměstnaná byla, tak jako: no tak si zas tu práci najdeš a budeš pracovat, že jo no. ... okolí samozřejmě zase: ty ty jseš zas nezaměstnaná? Hm, no tak doufám, že zas budeš dělat, abysme... já nevím, mohli jet, jo, na hory a takový, kvůli penězům, protože věděli, že to se mnou nebude jen tak jednoduchý.

Partner ji podporoval v tom, aby si našla novou práci, protože její případné neúspěchy při hledání práce potom sám odskákal např. když měla špatnou náladu a pohádali se.

No vůbec nevyčítal, ale byl by rád, kdybych si ju našla, protože jak jsem byla doma, tak jsem byla pořád taková jako...jako bylo to v pohodě, ale z toho jsem zase prostě vyjela na něho, jo, bez důvodně. Takže on, dá se říct, že by mě spíš podporoval, abych si našla práci a to spíš bylo z toho, aby on měl pokoj, abych ho... prostě abych se na něm nějak nevyřádila.

K úřadu práce jsme se během rozhovoru vrátily několikrát a moje komunikační partnerka o něm mluvila poměrně dlouho. Měla s ním však pouze negativní zkušenosti, v hledání práce jí nikdy nijak výrazně nepomohl, dokonce jí podle jejích slov neposkytl ani žádné podstatné údaje, které by jako nezaměstnaná měla vědět (např., že se musí po půl roce, kdy jí končí podpora od úřadu práce, přehlásit na správu sociálního zabezpečení, od které potom měla dostávat sociální dávky, takže se ocitla najednou úplně bez podpory, když se tam nenahlásila).

No úřad práce. No paní na úřadu práce v Židlochovicích byla taková zvláštní. ... Ne, neřekla vůbec nic, vůbec nijak nepomohla, co se týče práce... nikam mě neposlala, ani jedinej papír mě nedala, teda na potvrzení, že dá se říct, že sama jsem si vždycky sháněla, ... všechno. Vždycky jsem tam došla s tím, že něco asi a ona jo, jo, jo, to, jako byla ráda, že má zase o práci miň a, no a jak to teda vypadá, no tak jsem jí řekla, normálně se ozvat, uvidíme. S tímhle jsem tam došla pokaždé, protože jsem se to snažila najít tu práci sama, protože vím, jak ta práca od nich vypadá..

Moje komunikační partnerka měla výuční list jako prodavačka textilního a sportovního zboží, měla v této oblasti praxi, prodávala ve sportu a chtěla si takovou práci znovu najít. Na úřadě práce jí takovou práci nikdy nenabídli, naopak se snažili „nacpat“ ji někam jinam, kam nechtěla, proto se musela vždycky spolehnout pouze na sebe a najít si práci sama.

No jenomže oni co takhle dají jako, abysme se šly třeba podívat, jako abysme se jako, aby nám jako, někam nás poslaly, aby voni z toho asi měli body nebo co, tak to jsou většinou do potravin a takový, nebo ještě po případě tamany no. Takže tam většina, většinou nikdo nechce, takže sám si většinou každé hledá, voni občas teda někam pošlou a... nestojí to zanic že.

Třetí tematický okruh představovalo vlastní prožívání nezaměstnanosti. To se v odpovědích mé komunikační partnerky silně prolínalo s tím, jak hodnotí celou dobu své nezaměstnanosti.

Vzhledem k tomu, že nezaměstnaná byla několikrát a vždy zase po určité době práci našla, tak tu samotnou dobu, kdy byla nezaměstnaná, nijak špatně psychicky neprožívala a dokonce si užívala to, že nemusí chodit každý den do práce. První dva měsíce nezaměstnanosti v létě jí tedy bavily, pak to už ale podle jejích slov začala být nuda a

rozhodla se najít si práci. Bylo to na podzim, kdy už ji přestalo bavit být doma. Hůř prožívalo teprve až toto období, kdy si začala práci hledat.

...psychicky mě to ani moc nepoznamenávalo, to začne až potom, až si člověk začne hledat tu hoknu, tak... to potom, jak se čeká, jestli zavolají, nezavolají, teď vyjme jim to, nevyjde jim to. Teď má jít člověk na pracák a teď neví, jestli už něco má, nemá, jo. Tak to spíš takhle působilo, ale že bych jako vyloženě úplně... byla na práškách nebo bych skákala z okna, to rozhodně ne. Já jsem to nesla velice dobře.

Protože moje komunikační partnerka neměla žádné nákladné koníčky nebo zájmy, měla pocit, že nijak neomezovala svoje aktivity, spíš ji těšilo to, že měla více volného času, v létě se chodila koupat, chodila s kamarádkami ven, apod. Jediné co pocítila bylo to, že nemohla jet na dovolenou. Opakovaná nezaměstnanost, do které se dostala již nikoliv v létě probíhala obdobně. Psychicky to nesla dobře, zpočátku si ji užívala, ale pak následovala nuda a těžší období hledání práce, což ji motivovalo k tomu, aby se snažila si novou práci najít co nejrychleji.

Čtvrtý tematický okruh našeho zájmu představují strategie pro hledání práce. Ten jsem nakousla již výše v otázce, jakou roli hrál úřad práce při hledání zaměstnání mé komunikační partnerky. Odpověď zněla, že jednoznačně nehrál roli žádnou, téměř se zdá, že jí snahu najít si práci jakou chtěla ona, ztěžoval. Moje komunikační partnerka se tedy spoléhala výhradně na vlastní síly.

... kdyby to bylo vyloženě na tom úřadu práce, tak asi bez, jsu bez práce aji bez peněz teď, takže... nenechávat to na nich.

No, jelikož na úřadě práce samozřejmě tam nic, tak jsem si to musela obcházet sama. Takže to bylo v tom, jela jsem do Brna, rozdala jsem životopisy, čekalo se. Teď se buďto ozvali nebo neozvali vůbec, takže jsem jela znova. A takhle to bylo prostě furt dokola a... potom samozřejmě pohovory do toho, jo, takže... a fakt to trvalo...

Přiznala, že hledat si v jejím oboru práci přes známé nebylo možné, protože neznala nikoho, kdo by vlastnil obchod, kde by mohla pracovat, nebo v podobném obchodě pracoval a mohl jí tam sehnat místo. Když se jí někdo z okolí nebo rodiny snažil pomoci při hledání práce, tak bylo podle ní často až ke škodě.

Když se někdo až moc snažil, tak mě akorát s tím vytácel, protože každé si potřebuje, jo, já jsem na to potřebovala svůj klid. Když mě někdo furt: „Tam je, tam se jdi podívat, tam přijmou prodavačku, tam se jsi podívat, tam přijmou prodavačku.“ Tak samozřejmě se mi tam nechtělo. ... jak někdo začal, že bych se měla jít podívat, že už bych si měla najít práci, tak mě to akorát tak jako naštvalo, protože říkám, já si to udělám sama. Protože kdyby záleželo na nich, tak mě šupnou, myslím, do prvního obchodu a bylo by. ... No ale to tak jako to to nejde.

Nakonec si našla práci vždy sama, v oboru, který chtěla, tedy prodavačka v obchodě s oblečením nebo ve sportu. Nejdříve si vždy vytipovala několik obchodů, kde by chtěla pracovat, rozdala tam svoje životopisy a čekala až se jí ozvou. Tato strategie, i přesto, že byla někdy velice zdoluhavá, se jí nakonec vždycky osvědčila.

Posledním tematickým okruhem, na který se soustředil náš zájem, bylo to, co se změnilo v životě komunikačního partnera(ky), když se stal(a) nezaměstnaným a potom opět, když získal(a) práci. To první, bylo o mé komunikační partnerce zmíněno již výš. Když si opět práci našla, tak se hlavně uklidnila, protože předcházející období, kdy už si práci hledala, bylo příliš hektické a divoké. Uklidnil se také její partnerský vztah, přestala se hádat s partnerem a přestala být protivná.

No, tak samozřejmě to počáteční, ta počáteční radost z té práce potom tři čtvrtě roku, ta je velká, takže to nasazení je taky velký. Samozřejmě postupem času to velice dobře ochabuje a člověk by si zas přál být doma. Protože z toho lítání do práce, z práce to je taky takový unavný, takže ono si člověk nevybere. Ovšem jak se

nadává na práci vždycky, tak potom, když člověk sežene, když ju dlouho neměl, tak je strašně rád, že ju má zase. Takže to je takový, je to takový furt... dokola.

Celkově moje komunikační partnerka nehodnotila období nezaměstnanosti jednoznačně negativně ani jednoznačně pozitivně. Vyzdvihovala příjemné první měsíce nezaměstnanosti, které si přímo užívala, psychicky to nesla velmi dobře, na druhé straně pak uváděla nudu po určité době bez práce. Dobu nezaměstnanosti nevyužívala ke zlepšování své kvalifikace nebo k dalšímu vzdělávání. Spíše si ji snažila užívat. Hůř nesla pouze až samotné období, kdy práci hledala, a nesčetná odmítnutí ze strany potenciálních zaměstnavatelů. Její nejhorší zkušeností byla neschopnost úřadu práce a špatné, nečestné, nespolehlivé a intrikářské jednání ze strany potenciálních i skutečných zaměstnavatelů.

Nezaměstnanost hodnotí jako dobrou životní zkušenost. Vždy brala nezaměstnanost pouze jako přechodnou záležitost. Během celého rozhovoru z ní vyzařovala optimistická, bezstarostná a poněkud flegmatická povaha, což se v době nezaměstnanosti projevovalo tím, že pocity méněcennosti, deprese, frustrace jí byly něčím naprosto cizím. Necítila se jakkoli vyloučená z žádné ze svých sociálních sítí, žádné kontakty ani aktivity výrazně nemusela omezit. V rodině ani v partnerském vztahu nedošlo k žádným zásadním rozkolům.